

Danijela Kostanić

Nikola Prlenda

Vjekoslav Cigrovski

Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Pregledni rad

RAZLIKE U KOMPETENCIJAMA U NASTAVI TJELESNE I ZDRAVSTVENE KULTURE U NEKIM ZEMLJAMA EUROPE

UVOD

Tjelesna i zdravstvena kultura kao faza u obrazovanju ima za cilj kroz uravnotežen i koherentan raspon fizičkih aktivnosti, doprinijeti optimalnom razvoju pojedinca uključujući potencijale rasta i razvoja te fizičke i psiho-socijalne kompetencije (Hardman, 2007). U kognitivnoj pedagogiji kompetencija se definira kao „vrsta znanja koja se koristi u prirodnom okruženju, kroz empirijsko iskustvo i zato je primjenjena s prirodnom lakoćom i učinkovitosti. To je vrlo slično načinu kako pojedinac koristi materinji jezik i onda ga upotrebljava za izražavanje neograničenog raspona misli.” U ovom smislu kompetencija je kategorija vrijednog, valjanog i korisnog znanja (Physical education and sports, 2006.). Grubo rečeno kompetencija predstavlja „sve ono što si naučio što ti je za život korisno”. Cilj je opća konstatacija koja pruža smjer i namjeru da se izvede obrazovna akcija, u našem slučaju cilj nam govori o onome što bi učenici trebali postići nastavom tjelesne i zdravstvene kulture. Ciljevi odgoja i obrazovanja u osnovnoj školi su: osigurati sustavan način učenja o svijetu, prirodi, društvu, ljudskim dostignućima, o drugima i sebi; poticati i kontinuirano unaprjeđivati intelektualni, tjelesni, estetski, društveni, moralni, duhovni razvoj učenika, u skladu s njegovim sposobnostima i sklonostima, stvoriti mogućnosti da svako dijete uči i bude uspješno; osposobiti učenike za učenje, naučiti ih kako učiti i pomoći im u učenju; pripremiti učenike za mogućnosti i iskušenja koja ih čekaju u životu; poučiti učenike vrijednostima dostojnih čovjeka (HNOS, 2006). Iz svega navedenog možemo zaključiti da kompetencije isto tako proizlaze iz ciljeva te ih na neki način možemo definirati kao ostvarene ciljeve, odnosno sposobnosti koje se stječu kroz nastavu tjelesne i zdravstvene kulture.

PROBLEM I CILJ

Osnovna svrha istraživanja je procijeniti kakva je situacija u Europi s nastavom tjelesne i zdravstvene kulture u širem smislu, odnosno kompetencijama u nastavi u užem smislu, na svim razinama školovanja. Korišten je multimetodološki, pluralistički pristup koji se sastojao od analize čitave lepeze izvora sakupljenih

globalno i regionalno, uglavnom putem elektroničkih medija, ali i pregleda vrlo iscrpne literature (znanstvenih i stručnih članaka i knjiga), kako bi se stekao što opsežniji uvid u europsku situaciju.

Tablica 1. Prikaz kompetencija u nastavi tjelesne i zdravstvene kulture u nekim zemljama Europe

AUSTRIJA	Usvojene i razvijene motoričke osnove, razvijena i usavršena individualna izvedba, osigurana široka i uravnotežena raznolikost fizičkih sposobnosti, osposobljenost za uvid na utjecaj tjelesnih aktivnosti na svoje zdravlje, razvijena sposobnost bavljenja fizičkim aktivnostima u svakodnevnom životu, razvijen pozitivan stav prema svom tijelu, razvijena kreativnost, razvijena sposobnost kooperacije u grupi, biti u mogućnosti nositi se s osjećajima osobito na natjecanjima, razvijen osjećaj odgovornosti za sebe i druge, razvijeno unutarkulturalno razumijevanje.
BELGIJA	Usvojene kretne kompetencije, usvojene higijensko-zdravstvene navike i razvijeno samopoštovanje.
ČEŠKA	Osposobljenost za raspolaganje motoričkim sposobnostima i vještinama. Razvijena svijest o važnosti cjeloživotnog bavljenja sportskim aktivnostima.
DANSKA	Razvijene motoričke sposobnosti, usvojene sportske aktivnosti i znanja te sposobnosti podučavanja. Usvojene navike cjeloživotne brige o zdravlju. Znati preuzeti odgovornost i sudjelovati u obvezujućem prijateljstvu. Usvojene socijalne kompetencije, etičko ponašanje i „fair play“.
FRANCUSKA	Razvijene okretnost, snalažljivost te spretnost. Usvojena kultura tjelesne, sportske i umjetničke aktivnosti pomoću učenja i vježbanja tih aktivnosti. Usvojene navike upravljanja fizičkim životom.
MAĐARSKA	Osposobljenost za vođenje brige o osobnoj higijeni i razvijena potreba za očuvanjem zdravlja, usvojena potreba za vježbanjem i održavanjem lijepog tijela, atraktivnog i biomehanički ispravnog držanja, znati se nositi sa životnim poteškoćama i poteškoćama na poslu, razvijena sposobnost komunikacije te solidarnost, tolerancija i „fair play“, usvojen model socijalno primjerenog ponašanja, usvojena znanja o sportskim igrama i sportskoj kulturi, razvijene motoričke sposobnosti te mogućnost izražavanja kroz pokret, razvijene specijalne kognitivne, emocionalne i motoričke sposobnosti.
SLOVAČKA	Razvijene fizičke, motoričke i funkcionalne sposobnosti te usvojen viši stupanj tjelesne vježbe i motoričke izvedbe. Stečene i razvijene kompetencije koje su povezane s njihovim znanjem – s procesima učenja i usvajanja vještina kretanja kao i teoretskim znanjem. Usvojene navike dobrog vladanja i odgoja, osobito prema tjelesnoj aktivnosti, ali i u društvu općenito.
ŠVEDSKA	Razvijene fizičke, mentalne i socijalne sposobnosti te razvijeno samopouzdanje. Usvojena spoznaja o vrijednostima zdravog života. Razvijena svijest o tijelu sa zdravstvene perspektive, osposobljenost da vide, odaberu i usavrše različite programe vježbanja u svrhu očuvanja zdravlja. Razvijen neprekidan interes za svakodnevnim tjelesnim vježbanjem. Razvijen smisao za zajedništvo te za izražavanje mašte, osjećaja. Usvojene sposobnosti igre i sudjelovanja u sportskim aktivnostima. Razvijene sposobnosti organiziranja i vođenja sportskih aktivnosti. Stečena osnovna znanja iz povijesti sporta i rekreacijskih aktivnosti, kao i igara, plesa i sportova drugih kultura. Razvijena sposobnost rješavanja hitnih situacija.
ŠVICARSKA	Razvijeno zadovoljstvo vježbanjem i motivacija za kretanjem. Stečene motoričke, socijalne, kognitivne i psihološke vještine. Osposobljenost za uspješno rješavanje sukoba. Usvojen veliki repertoar motoričkih gibanja.

VELIKA BRITANIJA	Razvijene osnovne vještine koje se odnose na grube pokrete koji omogućuju da se tijelo kreće i bude agilno te fine pokrete koji omogućuju rukovanje rekvizitima, gestikuliranje ili pisanje, znati izabrati taktike, strategije ili koreografije, ovisno o vrsti aktivnosti, znati reagirati tijelom i duhom na zahtjeve aktivnosti; ovo se odnosi na otpornost, snagu i gipkost tijela te na duhovne vrijednosti kao što su smjelost, odlučnost za uspjeh, mentalnu pozornost i znati kako se nositi s osjećajima, znati se prilagoditi na široki raspon poznatih i nepoznatih sklopova, usvojene vrijednosti zdravog i aktivnog životnog stila, osposobljenost za rad u grupi ili ekipi (timski rad) te razvijeni pojmovi pravednosti i osobne i socijalne odgovornosti, osposobljenost za preuzimanje vodstva, za trenerske i sudačke poslove, znati kako biti učinkoviti u natjecateljskim, kreativnim i izazovnim situacijama.
BIH	Osposobljenost za primjenu osnovnih kinezioloških znanja i iskustava – koja omogućuju samostalno tjelesno vježbanje i usavršavanje psihomotoričkih i funkcionalnih sposobnosti te stimuliranja normalnog rasta i razvoja. Razvijena svijest o pozitivnom utjecaju tjelesne aktivnosti na zdravlje i opću dobrobit. Stečene trajne navike svakodnevnog vježbanja.
CRNA GORA	Usvojene adaptivne i stvaralačke sposobnosti u suvremenim uvjetima života i rada. Stečeni brojni i raznovrsni sportsko – tehnički sadržaji. Razvijena svijest o zdravstvenoj kulturi i zdravom načinu života. Razvijeni osjećaji povjerenja u sebe. Znati poštovati i razumjeti različitosti. Razvijena svijest o korisnosti utjecaja sporta na antropološki status čovjeka i stvorene trajne navike svakodnevnog tjelesnog vježbanja.
SRBIJA	Razvijene motoričke sposobnosti, usvojena motorička i teorijska znanja.
NJEMAČKA	Predmetne (stručne) kompetencije koje se odnose na motorička znanja i sposobnosti: povećana tjelesna i motorička iskustva, usvojena osnovna motorička znanja, osposobljenost za raspolaganje motoričkim sposobnostima, razvijene sposobnosti kreativnog i produktivnog ophođenja s formama pokreta i igre, oblikovanje pokreta kroz ples, ritmiku, gimnastiku i igre, osposobljenost za raspolaganje osnovnim znanjima sportskih igara, razvijena svijest o pozitivnom utjecaju kretanja i sporta na vlastito zdravlje, mogućnost reflektiranja iskustava i doživljaja iz nastave TZK na druge životne aspekte. Metodske kompetencije koje se odnose na veliki repertoar sportskih metoda, strategija i tehnika: znati promatrati pokrete, osposobljenost za sastavljanje dokumentacije (dnevnik trčanja, koreografija...), osposobljenost za razumijevanje informacija (opisi pokreta, plan treninga...), mogućnost organiziranja sportskih akcija, osposobljenost za obavljanje sudačkih poslova, mogućnost prezentiranja naučenog Osobne kompetencije koje se odnose na osjećaj osobne vrijednosti i samopouzdanja: razvijen pozitivan stav prema sebi i vlastitom tijelu, osposobljenost za postavljanje vlastitih ciljeva i ne odstupati od njih, razvijen osjećaj ustrajnosti i upornosti, znati se nositi i s pobjedom i s porazom, znati preuzeti odgovornost za svoje postupke i djela, znati kada treba riskirati, biti otvoren prema ljudima, njihovim zahtjevima i situacijama, osposobljenost za rad u grupi (timski rad). Socijalne kompetencije koje se odnose na sposobnost i spremnost rada sa drugim ljudima te na ostvarivanje zajedničkih ciljeva: razvijena sposobnost empatije, odnosno suosjećanja s drugima, razvijen osjećaj poštovanja prema drugima, znati uvažiti mišljenja i želje drugih, pokazuje spremnost na pomoć drugima, znati preuzeti socijalnu odgovornost, razvijena sposobnost komunikacije, osposobljenost za kooperaciju, znati se držati dogovora i pravila.
IRSKA	Socijalne i osobne kompetencije: osposobljenost za interakciju i kooperaciju sa drugima, razvijeno samopouzdanje, osjećaj vrijednosti, samosvijest, povjerenje, znati preuzeti inicijativu i vodstvo, kroz sudjelovanje u natjecanju razvijen osjećaj za „fair play“ (poštenu igru) i kolektivni duh, razvijen pozitivan stav prema sudjelovanju u sportskim aktivnostima. Tjelesne i motoričke kompetencije: razvijene motoričke sposobnosti (snaga, brzina, izdržljivost i fleksibilnost) kroz veliki raspon aktivnosti, razvijene sposobnosti (agilnost, pozornost, kontrola, ravnoteža i koordinacija) kroz pokret, razvijene osobne kompetencije u atletskim znanjima trčanja, skakanja i bacanja, usvojene plesne kompetencije, uključujući narodne i Irske plesove, razvijene gimnastičke kompetencije, razvijene kompetencije znanja u igrama, osposobljenost za upotrebu vještina koje su potrebne za život i kretanje s povjerenjem u okolini, razvijeno povjerenje blizu, u i ispod vode, razvijene kompetencije raznih stilova plivanja i okretnosti u vodi.

IRSKA	<p>Kompetencije znanja i razumijevanja: razvijeno razumijevanja i sveobuhvatno znanje motoričkih aktivnosti te znati kako izvući korist kao sudionik i kao gledatelj, razvijeno razumijevanje za uporabu prostora, brzine, sile i smjera u izvedbi aktivnosti, usvojeno razumijevanje osnovnih pravila, taktike i strategije u motoričkim aktivnostima, razvijena mogućnost promatranja, diskutiranja, analiziranja, interpretiranja i uživanja u motoričkoj izvedbi, razvijena sposobnost sakupljanja, snimanja i interpretiranja informacija o motoričkoj izvedbi, razvijena domišljatost, osposobljenost za donošenje odluka, rješavanje problema i samostalnost, usvojeno znanje, razvijeno razumijevanje za kulturne aktivnosti, znati cijeniti prirodu i okolinu a sve to kroz sudjelovanje u aktivnostima na otvorenom.</p> <p>Kreativne i estetske kompetencije: osposobljenost za korištenje tijela kao sredstva izražavanja i komunikacije, osposobljenost za smišljanje i izvedbu jednostavnih plesova, osposobljenost za smišljanje i igranje jednostavnih igara, razvijen osjećaj za lijepo.</p> <p>Zdravstvene kompetencije: znati zadržati i poboljšati tjelesnu formu potrebnu za dobro zdravlje, osposobljenost za vođenje brige o osobnoj higijeni i držanju tijela, znati cijeniti dobrobit relaksacije i znati se nositi s izazovom.</p> <p>Sigurnosne kompetencije.</p>
HRVATSKA	<p>Kompetencije u predškolskom odgoju: usvojena osnovna biotička motorička znanja, usvojene higijensko-zdravstvene navike, znati se pravilno obući za tjelesno vježbanje, osposobljenost za vođenje brige o obući i odjeći za tjelesno vježbanje te o higijeni svoje neposredne okoline, osposobljenost za poštivanje u grupi i poštivanje dogovorenog, razvijena potreba za suradnjom među djecom, usvojene osnovne norme ponašanja i reda.</p> <p>Kompetencije u osnovnoj školi: usvojena temeljna kineziološka teorijska i motorička znanja, osposobljenost za djelotvorno korištenje slobodnog vremena i snalaženje u urgentnim situacijama, usvojene navike samostalnog vježbanja, razvijen interes za osobni napredak u različitim sportskim aktivnostima, usvojena znanja o očuvanju i promicanju zdravlja, formiran pozitivan odnos prema TZK, usvojena znanja o potrebi nošenja odgovarajuće odjeće i obuće, o tjelovježbenom prostoru te higijenskim aktivnostima nakon tjelesnog vježbanja te pri izletima i ekscurzijama, usvojena znanja o značenju bavljenja tjelesnim aktivnostima, korisnosti i štetnosti utjecaja sunčevih zraka, djelovanju čistoga zraka na čovjeka te važnosti pravilne i raznovrsne prehrane na rast i razvoj, usvojena teorijska znanja o ispravnosti osnovnih položaja i kretnih struktura kako bi se spriječila ozljeđivanja, usvojena znanja o pravilnom držanju tijela, o održavanju i ispravljanju svoda stopala te značenju praćenja tjelesne visine i težine, usvojena temeljna znanja o ubrzanim biološkim promjenama u organizmu te o povezanosti tjelesnog vježbanja i voluminoznosti tijela, usvojena znanja o utjecaju pravilne prehrane na zdravlje te uzimanju tekućine prije, za vrijeme i nakon vježbanja, kao i uzroke mogućih nerazmjera u odnosu visine i težine te o izračunavanju indeksa tjelesne mase kao kontrolne mjere sprječavanja pretilosti, usvojena znanja o razlozima pojave umora u školi i načinima njegova otklanjanja, znati organizirati sportska natjecanja te osnovne suđenja usvojena znanja o štetnosti nikotina, alkohola, dopinga i drugih sredstava ovisnosti na zdravlje, usvojena znanja o korisnim i štetnim tjelovježbenim sadržajima za vrijeme mjesečnog ciklusa, usvojena znanja o izmjeni etapa rada, odmora i razonode tijekom dana, o važnosti sna i odmora te igre i boravka u prirodi, razvijene odlučnost, samopouzdanje, ustrajnost i svladavanje straha, razvijen osjećaj za poštivanje protivnika, pridržavanje pravila igre, svladavanje bijesa i nezadovoljstva, priznavanje pobjede protivniku, razvijeno suradničko ponašanje radi osposobljavanja za timski rad, razvijene sposobnosti uvažavanja razlika u tjelesnim sposobnostima različitih spolova te prihvaćanja vlastite osobnosti, razvijene sposobnosti emocionalne samoregulacije u odnosu prema učitelju i organizaciji vježbanja, razvijeno poštovanje prema sucima i prihvaćanje pravila, usvojene navike lijepog ponašanja te uljudene navijačke navike, poštivanje rasnih i nacionalnih razlika, osposobljenost za izražavanje samopoštovanja i poštovanja prema drugima.</p> <p>Kompetencije u srednjoj školi: usvojena specifična kineziološka motorička znanja, osposobljenost snalaženja u urgentnim situacijama, usvojena znanja o utjecaju i važnosti tjelesnog vježbanja za poboljšanje i očuvanje zdravlja ljudskog organizma, razvijene navike bavljenja tjelesnim aktivnostima u slobodnom vremenu te prihvaćanje zdravog načina života i cjeloživotnog tjelesnog vježbanja, usvojene zdrave prehrabene i higijenske navike, usvojene navike redovitih liječničkih kontrola, razvijeni pravilni motivi vezani uz kompetenciju i natjecanje.</p>

SLOVENIJA	<p>Kompetencije u predškolskom odgoju: Usvojene osnovne kretne strukture, usvojeni osnovni počeci sportskih vrsta, razvijena spoznaja o svojim kretnim sposobnostima, razvijeno povjerenje u svoje tijelo i kretne sposobnosti, znati značenje sudjelovanja te poštivanja i uvažavanja razlika.</p> <p>Kompetencije u osnovnoj i srednjoj školi: usvojene navike pravilnog držanja tijela, usvojene higijensko – zdravstvene navike kao što su njega tijela, zdrava prehrana, sportski rad, ravnoteža u učenju, odmor i spavanje, sposobnost podnošenja napora, razvijen zdrav osjećaj samosvijesti i vjera u sebe te razvijeno samopouzdanje, oblikovani pozitivni primjeri ponašanja (dobri maniri, suradnja sa drugima, poštena igra, tolerancija prema drugima), razvijen pozitivan odnos prema prirodi i okolišu kao posebnoj vrijednosti te poštivanje prirodnog i kulturnog nasljeđa.</p>
NIZOZEMSKA	<p>Kompetencije u osnovnoj školi: usvojene navike kretanja te usvojena osnovna načela najvažnijih oblika kretanja i igara, stečene navike zajedničkog sudjelovanja u tjelesnim aktivnostima na pošten način te poštivanja pravila igre, osposobljenost za procjenu vlastitih kretnih sposobnosti (mogućnosti) te ih znati uzeti u obzir kod izvođenja aktivnosti.</p> <p>Kompetencije u srednjoj školi (prvih par godina): usvojena znanja iz raznih sportskih grana te osposobljenost za procjenu svojih mogućnosti u njima, usvojen širi repertoar pokreta, osposobljenost za primjenu osnovnih načela sportskih aktivnosti na vlastitoj razini, usvojena sportska načela ponašanja, kako biti obzirni prema mogućnostima i prioritetima drugih te se znati brinuti jedni za druge za vrijeme sportskih aktivnosti, razvijena svijest o važnosti tjelesnog vježbanja za zdravlje.</p> <p>Zadnjih par godina: stečena kultura sporta i pokreta, usvojene razne kretne vještine te sposobnost grupnog rada u kretnim situacijama, osposobljenost za držanje kontrole, usvojene zdravstvene navike i etički principi.</p>
FINSKA	<p>Kompetencije u predškolskom odgoju: usvojene navike učenja novih razmišljanja, usvojene neke fiziološke zakonitosti poput brzog hodanja, ubrzanog kucanja srca, ostajanja bez daha te usvojene osnove za prihvaćanje tjelesne aktivnosti kao životnog stila.</p> <p>Osnovna škola: razvijene fizičke, psihičke i socijalne mogućnosti i dobrobiti te razvijen osjećaj važnosti tjelesnog vježbanja za zdravlje, usvojene vještine, znanja i iskustva koja će biti temelj za moguće usvajanje tjelesne aktivnosti kao životne navike.</p> <p>Srednja škola: usvojene navike promicanja zdravlja i aktivnog životnog stila te razumijevanje značenja tjelesnog vježbanja za fizičku, mentalnu i socijalnu dobrobit, razvijen društveni duh, znati preuzet odgovornost prema sebi, svojim postupcima, ali i prema drugima, osjećaj za „fair play“ i sigurnost.</p>

KOMPARATIVNA ANALIZA KOMPETENCIJA U NASTAVI TJELESNE I ZDRAVSTVENE KULTURE U NEKIM EUROPSKIM ZEMLJAMA

Iako se teži tome da se sustav školovanja maksimalno uskladi u zemljama Europske unije, javni obrazovni sustavi i njihove strukture u mnogim europskim zemljama još uvijek se razlikuju i pokazuju kako postoje različite obrazovne politike (Leibinger, E. i sur. 2007). Vrijeme trajanja osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja znatno varira. Prosječan broj godina s kojim se djeca uključuju u osnovnoškolsko obrazovanje je 6 godina (raspon od 3 do 7 godina), a prosječan broj godina s kojim djeca završavaju osnovnoškolsko obrazovanje je 13 godina (raspon od 10 do 16 godina). Što se tiče srednjoškolskog obrazovanja, ono prosječno počinje s 13 godina (raspon od 10 do 16) i prosječno završava s 18 godina (raspon od 15 do 20 godina) (Hardman, K. 2008). Može se zaključiti da i hrvatski školski sustav po tom segmentu pripada prosjeku. U većini zemalja Europske unije sat tjelesne i

zdravstvene kulture obavezan je i u osnovnoj i u srednjoj školi, dok vrijeme trajanja sata varira. Prosječno trajanje tjelovježbe u osnovnim školama za zemlje EU u 2007. godini iznosi 109 minuta na tjedan (s rasponom od 30 do 240 minuta). Izuzetno nisko trajanje tjelovježbe kroz tjedan zabilježeno je u Irskoj, Litvi, Nizozemskoj, Sloveniji i Velikoj Britaniji, prosječni raspon minuta se kreće od 35 do 90 minuta tjedno, što ako se preračuna u broj sati tjedno u trajanju od 45 minuta iznosi 0,7 do 2 sata na tjedan. U Estoniji, Mađarskoj, Francuskoj, Malti i Poljskoj zabilježen je najveći raspon minuta tjelesnog vježbanja kroz tjedan koji iznosi 130 do 186 minuta, što ako se preračuna u broj sati tjedno u trajanju od 45 minuta iznosi 3 do 4 sata tjedno, što je zapravo ono čemu se teži. U srednjim školama širom Europe stanje je slično. Prosječno trajanje tjelovježbe za sve navedene zemlje EU u 2007. godini iznosi 101 minutu na tjedan (s rasponom od 45 do 240 minuta). Izuzetno nisko trajanje tjelovježbe kroz tjedan zabilježeno je u Nizozemskoj, Litvi, Finskoj, Cipru i Slovačkoj. Prosječni minimalni raspon minuta je 45 do 100 minuta, što ako se preračuna u broj sati tjedno u trajanju od 45 minuta iznosi svega 1 do 2 sata. U Portugalu, Bugarskoj i Poljskoj zabilježen je najveći raspon minuta tjelesnog vježbanja kroz tjedan. Prosječni raspon minuta u navedenim zemljama iznosi 150 do 165 minuta, što ako se preračuna u broj sati tjedno u trajanju od 45 minuta iznosi 3 do 4 sata tjedno, što je izvanredno. U Hrvatskoj se u srednjim (četverogodišnjim) školama uglavnom provode dva sata tjelesne i zdravstvene kulture tjedno (90 min), dok se u trogodišnjim školama provodi svega jedan sat na tjedan (45 min), što je zabrinjavajuće. Isto tako i kompetencije koje se stječu na nastavi tjelesne i zdravstvene kulture blago variraju od države do države. Potrebno je naglasiti da prikupljeni podaci o kompetencijama u nastavi nisu potpuni. Za mnoge države nismo uspjeli pronaći kompetencije za pojedina odgojno-obrazovna razdoblja: predškola, osnovna i srednja škola te samo na osnovi toga teško je napraviti neku iscrpniju komparativnu analizu. Negdje su kompetencije podijeljene u nekoliko područja (socijalne, osobne,...) te su opisane vrlo detaljno dok kod drugih država nalazimo samo šturu podatke u dvije rečenice. Ipak, analizom prikupljenih podataka vidimo da učenici u svim državama iz škola izlaze sa sličnim znanjima korisnim u daljnjem životu. Najviše se spomiju: usvojena motorička znanja, razvijena svijest o pozitivnom utjecaju tjelesnog vježbanja na zdravlje, razvijene higijenske navike, razvijene navike cjeloživotnog vježbanja. Nadalje, tu su osposobljenost kooperacije u grupi (timski rad), razvijen osjećaj za „fair play” i kolektivni duh, razvijeni osjećaji samopovjerenja, samopoštovanja i poštovanja prema drugima, odgovornost prema sebi i svojim postupcima. Može se primijetiti da su upravo za Hrvatsku navedeni najdetaljniji podaci tako na neke od kompetencija nismo naišli kod drugih država kao što su usvojena znanja o korisnim i štetnim tjelovježbenim sadržajima za vrijeme mjesečnog ciklusa, usvojena znanja o štetnosti nikotina, alkohola, dopinga i drugih sredstava ovisnosti na zdravlje, usvojena znanja o razlozima pojave umora u školi i

načinima njegova otklanjanja. Možda je i razlog tome što su ipak podaci za Hrvatsku najdostupniji ili neke od kompetencija u drugim državama spadaju jednostavno u jedan „koš“ npr. u ovom slučaju usvojene zdravstveno – higijenske navike.

ZAKLJUČAK

Ovim istraživanjem pokušali smo procijeniti kakva je situacija u Europi s nastavom tjelesne i zdravstvene kulture u širem smislu, odnosno kompetencijama u nastavi u užem smislu, na svim razinama školovanja. Utvrđeno je da se javni obrazovni sustavi i njihove strukture u mnogim europskim zemljama još uvijek razlikuju i pokazuju kako postoje različite obrazovne politike. Vrijeme trajanja osnovnoškolskog i srednješkolskog obrazovanja znatno varira, isto tako varira duljina trajanja sata tjelesne i zdravstvene kulture i njegova učestalost. Premda su neke zemlje uspjele urediti svoje obrazovne sustave blizu onome čemu bi se trebalo težiti, u većini zemalja nema nekih većih pomaka te i dalje zabrinjavaju problemi kao što su: nedovoljan broj sati tjelesne i zdravstvene kulture u nastavnom planu i programu, uočen inferioran status predmeta, nepostojanje ili nepristupačnost objekata, nedostatnost ili slaba kvaliteta sprava i ostalog nastavnog materijala vrlo često povezana s nedostatnim financiranjem potreba nastave tjelovježbe, preveliki razredi ili grupe s kojima se radi. Primjećuje se, također, lagano variranje u iznesenim kompetencijama za pojedine države. Uzrok tome možemo naći u nedovoljnim podacima koje smo uspjeli prikupiti i teškom pristupu istim, ili jezičnoj barijeri koja je evidentna te iz koje proizlaze različiti prevodi, isto tako uzrok vjerojatno leži i u djelomično različitim nastavnim ciljevima za pojedine države. Treba težiti tome da se sustav školovanja maksimalno uskladi u zemljama Europske unije što bi još više dovelo do ujednačavanja ciljeva u nastavi tjelesne i zdravstvene kulture koji su i danas uglavnom orijentirani u prvom redu na razvoj motoričkih sposobnosti i vještina (ponajprije u osnovnoškolskom odgojno obrazovnom području), na unapređenje zdravlja kroz tjelesnu aktivnost te svakodnevno tjelesno vježbanje uz promicanje aktivnog stila života (u osnovnoškolskom i srednješkolskom odgojno obrazovnom području), vjerujemo da bi to pomoglo što potpunijem ostvarivanju tih ciljeva odnosno potpunijem stjecanju kompetencija na svim razinama školovanja.

LITERATURA

1. European Physical Education Association, Main aims of the PE curriculum, <http://www.eupea.com/members>, Pristupanomreži 17.11.2008.
2. Findak, V. (1999). Metodika tjelesne i zdravstvene kulture. Zagreb: Školska knjiga.
3. Findak, V. (1995). Metodika tjelesne i zdravstvene kulture u predškolskom odgoju. Zagreb: Školska knjiga.
4. Hardman, K. (2007). Current Situation and prospects for physical education in the European Union. Directorate General Internal Policies of the Union, Policy Department Structural and Cohesion Policies, Culture and Education, IP/ B/CULT/IC/2006/10. 12 February.
5. Hardman, K. (2008): Physical education in schools: a global perspective. *Kinesiology*. 40(1):5-28.
6. Leibinger, E., Hamar, P., Szegner, H.(2007). Survey of the public educational system and structure of European countries from a physical education point of view. *Kinesiology*.39(1): 85-96.
7. Nastavni plan i program za osnovnu školu - HNOS 2006. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Tjelesna i zdravstvena kultura, 321-336. Zagreb.
8. Nastavni plan i program za peti razred devetogodišnje osnovne škole(2008). Ministarstvo obrazovanja i nauke, Kanton Sarajevo, Federacija Bosne i Hercegovine.
9. National Core Curriculum (2004). <http://www.oph.fi/english/page.asp?path=447,27598,37840,72101,72106>
10. Physical Education and Sports (2006). www.okm.gov.hu/main.php?folderID=137&articleID=6991&ctag=articlelist&iid=1
11. Pravilnik o nastavnom planu za drugi ciklus osnovnog obrazovanja i vaspitanja i nastavni program za šesti razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja (2008). Nacionalni prosvetni savet, Beograd.
12. Predmetni program za fizičko vaspitanje (2005). Zavod za školstvo Crne Gore - Vlada Republike Crne Gore Unapređivanje obrazovanja, Podgorica.
13. Program osnovnoškolskega izobraževanja (2006). Športna vzgoja, Učni načrt, Ministarstvo za šolstvo znanost i šport, Zavod RS za šolstvo, Ljubljana.
14. The National Curriculum for England (1999). Physical education Department for Education and Employmen. www.nc.uk.net
15. The Notrher Ireland Curriculum Junior Cycle for Physical education(2007). National Council andAssessment for curriculum, Dublin. http://www.ncca.ie/uploadedfiles/Curriculum/PE_Curr.pdf
16. Fischer-Blum, G. (2006). Kompetenzen im Sportunterricht. www.seminar-heidelberg.de

THE DIFFERENCES IN THE COMPETENCES IN PHYSICAL EDUCATION IN SOME EUROPEAN COUNTRIES

ABSTRACT

The main purpose of the study was to assess the contemporary state of physical education systems at all levels of schooling in Europe in a broader sense, and pupils' competences in the narrow sense. It was established that public education systems in many European countries still differ. The duration of primary and secondary education varies considerably, as well as the length of hours of physical education and its frequency. Likewise, the competences acquired during physical education lessons vary slightly from country to country. The most frequent differences are: acquired and developed motor skills, awareness of the positive impact of physical exercise on health, developed hygiene habits, developed habits of lifelong exercise. Furthermore, there are qualifications of cooperation in groups (teamwork), developed sense of fair play and team spirit, developed sense of self-confidence, self esteem and respect for others, responsibility to themselves and their actions.

Key words: physical education, European countries, competence